

ŽAR

GLASILO
SLOVENSKEGA
PREPOROMA

VOL. 5 - No. 3 May 1961

Sv. Peter nad Begunjami

RENAR

Za akcijo – danes

Zapadne demokracije prihajajo do zaključka, da politika vojaske premoči ni dosegla zaželenih uspehov. Čeprav je gotovo uspela preprečiti direktno agresijo, nikakor ni zajezila komunistične penetracije, kakor so pričakovali in upali njeni poborniki in zagovorniki.

Sovjeti se dosledno izogibajo vsakega dejanja, ki bi utegnil izzvati novo svetovno vojno. S tem se niso odpovedali svetovni komunistični revoluciji, izbrali so le pot, ki ne ogroža njihovega obstoja in razvoja.

Toliko propagirana politika sožitja med 'kapitalističnim in socialističnim' svetom jim je samo nov način vojne. Iz dneva v dan ustvarjajo nove napetosti, s katerimi utrujajo zapadne državnike in javno mnenje, medtem ko sami s kombinacijo psihološkega pritiska, infiltracije in gverile osvajajo nova ozemlja.

Amerika, kot vodilna sila zapadnega sveta, se je znašla v nezavidnem položaju, da mora pošiljati svoje oborožene sile, kjerkoli se pokaze šibka točka v demokratski ograji, medtem ko sovjeti nikjer ne operirajo

s svojo lastno vojsko in vendar efektivno ogrožajo ameriško in z njo vso zapadno stabilnost.

To pa je aplikacija principov gverilske borbe v velikem obsegu: Z majhnim številom svojih sil preprečevati sovražnikovo koncentracijo, ker je vezan na pasivno obrambo neskončnega števila majhnih objektov.

To še ni vse. V slovenski emigrantski javnosti je zelo razširjeno mnenje, da bodo samo velesile lahko odločevale našo usodo. Pod nosom Amerike, na Kubi, niso milijoni ameriških čet, oboroženih z vsem najbolj modernim orožjem, mogli izvesti tega, kar bi lahko napravilo nekaj tisočev kubanskih emigrantov.

Detaljno analizo vzrokov kubanskega neuspeha prinašamo na drugem mestu. Namen pričujočega članka je pokazati, kaj lahko emigracija naredi, oziroma, kaj mora delati, da doseže svoj smoter.

Zapadnim silam se maščuje, da niso pravilno ocenile vrednost politične emigracije narodov iz za železne zavese. Emigranti smo jim bili več ali manj v zadrego, nekaj, kar je

treba čim prej odstraniti s pozornice, ker spravljamo v nevarnost dobre odnose z državami vzhodnega komunističnega bloka. Ker smo bili pač prizadeti, smo od vsega začetka trpko čutili naivnost zapadne logike, ki ni upoštevala, da komunisti gojijo dobre odnose samo tam, kjer prija njihovim načrtom.

KOMUNISTIČNA GESLA MED EMIGRANTI

Če se zapadni zavedal potencialnega pomena emigracije, komunisti niso spali. Z vsemi sredstvi in na vse načine so se trudili, da zlomijo duha emigrantov in so tudi na žalost v veliki meri uspeli. Danes emigracija slepo ponavlja gesla, ki jih trosijo komunisti. V najbolj strogo antikomunističnih krogih čujemo, da emigracija ne bo odločevala, čeprav nihče ne postavlja vprašanje odločevanja, temveč samo vprašanje borbe in dejavnosti. Prav tako ponavljajo, da emigracija nič ne pomeni, in se ne vprašajo, zakaj ne pomeni.

Lahko smo gotovi, da se zapadni svet ne bo zadovoljil z ugotovitvijo, da izgublja bitko proti komunizmu, temveč bo zbral svoje sile in razvil strategijo agresivnega odgovora sovjetski taktiki. Tudi Hitler je moral dolgo čakati na odgovor.

Izjave in govori vodilnih državnikov, potek poslednje konference sil NATO in podobno nam da slutiti, da so odgovorni krogi že začeli delovati z vso paro v tej smeri.

KJE STOJIMO

Nas seveda najbolj zanima, kje v tej svetovni borbi med silami svobode in komunistične diktature stojimo mi Slovenci in Jugoslovani. V mislih imamo seveda le tiste Slovence in Jugoslovane, ki si želijo spremembe režima v domovini in so v tej smeri tudi pripravljeni delati. Z defetisti ni vredno zgubljati besed; prav tako ni vredno odgovarjati njihovim argumentom.

ŽAR
GLASILO
SLOVENSKEGA
PREPORODA

ŽAR izdaja mesečno
Slovenska Tiskovna Založba

Published monthly by
Slovene Publishing Company
Pty. Limited

Direktorja - Directors
A. Sevnik & V. Menart

Tajnik - Secretary
L. Urbančič

Naslov uredništva in
uprave - Address all
correspondence to:

Box 296, P.O.

Crown Street, N.S.W.

Letna naročnina
Annual subscription £ 1

Diktature ni mogoče vreči z volitvami. Ker počiva na sili, jo samo sila lahko odstrani; zunanja sila v obliki vojne ali notranja sila v obliki upora.

Prvo je mogoče ali ni verjetno, dokler prevladujejo sedanje tendence razvoja v odnosih med obema blokoma. Realnejša, čeprav ne na prvi pogled, je druga možnost: upor. Dejansko je za nas upor edina možnost, ki prihaja v poštev.

PRIPRAVLJENOST NI NIKOLI ZAMAN

Končno, tudi če pride do vojne, ne bodo priprave za upor zaman. Nasprotno, čim bolj bo narod pripravljen na upor, tem hitreje bo tiranija poražena, da o manjši zmešnjavi, manjšemu številu žrtev ter boljših mirovnih pogojih niti ne govorimo.

Na žalost so vodilni krogi jugoslovanske emigracije skoro izključno računali samo na prvo možnost in so vse svoje upe stavili na odprt spopad med silami demokracije in komunizma.

Napačne ali zmotne premise nujno vodijo v razočaranje in razočaranje v demoralizacijo.

NEGATIVNOST POLITIKE ČAKANJA

Zelo važen je tudi negativen psihološki faktor, ki se pojavlja kot posledica stavljanja vseh upov na spopad med velicami. Emigracija na izbruh vojne ne more prav nič vplivati, ne more ga niti pospešiti, niti zaustaviti. Dogodki se razvijajo neodvisno od hotenj in želj emigrantov. Vse to pa emigrante prepričuje, da nič ne pomenijo in da so nekaki politični berači.

Kdor čaka v brezdelju, plesni in se ne smemo čuditi, če si je torej jugoslovanska emigracija vsa leta preganjala dolg čas z medsebojnimi prepirami in brezplodnimi debatami o reševanju problemov, ki jih lahko reši samo narod v domovini po osvobojenju.

Druga možnost, upor naroda v domovini proti diktaturi, daje emigraciji popolnoma novo in drugačno perspektivo.

DVE ZMOTI

Kljub zelo razširjenemu nasprotnemu mišljenju, je zgodovinsko dejstvo, da je bil nervni center vsakega uspešnega upora proti totalitarni vladi, vsaj v začetni fazi, vedno izven države in ni nobenega razloga, zakaj bi moralo biti drugače v primeru Jugoslavije.

Samo v inozemstvu lahko sile upora zgradijo aparat, ki ves podvig planira, vodi in koordinira.

Emigracija ima torej nalogo, ki ji daje polne roke dela in zelo malo časa za lenarjenje in prazno besedičenje.

Druga zelo razširjena zmota je, da je za uspešno oboroženo vstajo potrebno samo nekaj gesel in se bodo nezadovoljne mase spontano priključile zastavi upornikov.

Oborožena vstaja je samo zadnja faza upora v širšem pomenu besede. Preden do nje pride, se vrši dolgotrajen in naporen proces konsolidacije sil, izgrajevanja nosilcev borbe in priprava terena.

Ljudske mase so inertne. Celotno v ustaljenih demokracijah jih je težko razgibati. Veliko težje je pod totalitarnimi režimi, kjer jih poleg naravne inertnosti zadržuje še utemeljen strah pred represalijami. Sabotaže, bombni atentati, gverilske akcije so sredstva s katerimi se širokim množicam dokaže, da gre zares. Obenem take akcije izpodjedajo in minirajo avtoriteto in učinkovitost totalitarnega režima.

Celo represalije je treba izkoristiti. Komunistične organe oblasti je treba izzivati, da tolčejo slepo na vse strani in tako prisilijo vsakega po-

sameznika, da se odloči na eno ali drugo stran. Kadar je v vprašanju svoboda, ni nihče upravičen stati ob strani.

KAKO IN KJE ZAČETI?

Začeti je treba z emigracijo samo. Nam je vsem v sramoto, da je titovcem uspelo, da so se vgnezdili med emigranti. Kako naj pričakujemo, da bo narod v domovini upal in verjel, da emigracija lahko pripomore k osvoboditvi, če se še v emigraciji, kjer je položaj za nas ugoden, ne moremo osvoboditi vpliva titovskih agentov, vohunov in prišepetalcev. Naša prva naloga je, da jih eliminiramo.

Onemogočiti moramo delo vsake titovske organizacije, naj ima še tako nedolžno zunanost. Razbijati je treba njihove prireditve in njihovim simpatizerjem tako ogreniti življenje, da bodo utihnili ali pobrali šila in kopita in odšli v domovino, kjer ne bodo mogli uiti kazni, ko pride do obračuna.

Samo konsolidirana emigracija lahko služi kot zaledje, arzenal in odskočna deska za akcije v domovini.

Mnogo težimo o pomanjkanju sloge. Energična antikomunistična dejavnost nas bo kaj hitro povezala in združila. Čutili bomo, da potrebujemo drug drugega.

Niso potrebne nobene nove organizacije. Potrebna pa je akcija - danes.

V LUČI DOGODKOV

VZROKI NEUSPEHA NA KUBI

V zvezi z nedavnim neuspelim poskusom invazije na Kubo je 'Hrvatska Zora' prinesla zelo izčrpen in temeljit uvodnik. Zaradi aktualnosti in globokih misli ga objavljamo v celoti v slovenskem prevodu:

Svobodo lahko ščitimo samo tistim, ki so pripravljeni, da jo tudi sami branijo.

(Prezident Kennedy)

Namen pričujočega članka je, da obravnava tiste vzroke za neuspeh poskušene osvoboditve, ki imajo svoj izvor pri Kubancih samih; tako v emigraciji kakor med ljudskimi množicami znotraj države.

To seveda ne pomeni, da je mogoče njihov neuspeh ter ves osvobodilni poskus vzeti in pretresati izolirano, samo kot nekako notranjo kubansko zadevo in da ni bilo nikakih vzrokov za neuspeh kje drugje, konkretno povedano - pri Amerikancih. Nasprotno, bilo jih je vse polno in jih je mogoče opredeliti na dve osnovni, veliki napaki: prvič, na resnično čudovito prepričanje, da si Amerika lahko opere roke in prikaže vso stvar izključno kot borbo med Kubanci samimi; in drugič, na napačen račun, da se lahko doseže uspeh prilično poceni, oziroma zelo poceni. Ali, moramo tudi takoj priznati, da merodajni ameriški krogi gledajo na vso zadevo kot na bolno toda koristno lekcijsko, iz katere je treba potegniti potrebne zaključke.

Precej ljudi v svetu je mišljenja, da je tok dogodkov šel že predaleč, da je svetovno-komunistična penetracija že v prevelikem zagonu, da bi jo bilo mogoče zaustaviti. Ti ljudje navadno kažejo na uspehe komunizma v srednji in južno-vzhodni Evropi, v Aziji, nato na njegovo aktivnost v Afriki, v južni Ameriki, in na njegovo poganjanje korenin pred samim nosom Amerike, na Kubi. Mi ne delimo tega pesimističnega mišljenja, čeprav

nasprotujemo vsakemu lahkomiselnemu optimizmu. Vse to nas spominja na usodne dogodke koncem tretjega stoletja pred našim štetjem, ko je Kartaginec Hanibal, po svojih zmagah pri Trazimenskem jezeru in Kani, stal pred vrati samega Rima in ko je prav to dejstvo izzvalo ono odločno voljo za odpor, ki je iz Rimljanov napravila, kar so pozneje postali.

Komunistični požar se namreč širi po svoji notranji logiki. To ni samo zavestno postavljen cilj svetovne komunistične revolucije. Dodati moramo še ekspanzivnost, ki je že v naravi vsakega totalitarnega režima. Končno ne smemo prezreti dejstva, da se v "sovjetski družini" nahaja že več držav, katerih medsebojni odnosi predstavlja precej težke probleme, kar vse sili k akciji navzven, da bi se tako omilili "družinski spori". Našteti razlogov je dovolj, da nas prepričajo, da o resničnem sožitju ne more biti niti govora, ker razvoj vodi v smeri polarizacije sil in končnega obračuna med svobodo in tiranijo. Zelo napačno bi bilo misliti, da je tak obračun mogoč samo v obliki velike svetovne vojne. Bolj verjetno je, da se bo razvijal v obliki medsebojnega revolucionarnega izpodrivanja, čigar "tehnika" se bo

moral svobodni svet, posebno Amerika, šele dobro naučiti, oziroma izpopolniti.

Pri tem načinu borbe bodo "domače" sile v vsakem narodu igrale važno vlogo. Komunisti se jih že od nekdaj poslužujejo v obliki nacionalnih komunističnih strank. Njim je tudi v toliko lažje, ker nasprotna stran dopušča večjo ali manjšo svobodo političnega dela. Katero revolucionarno sredstvo lahko uporablja svobodni svet proti totalitarnim režimom, ki politične svobode ne dopuščajo. Videti je, da bo bodočnost med drugim tudi povrnila pomen in pomembnost političnih emigracij. To smo že opazili v primeru Kube.

EMIGRANTSKI PROBLEMI

Kubanska emigracija se danes v glavnem deli na dva dela: na tiste pristaše bivšega diktatorja Batiste, ki jim je uspelo, da so si rešili glave, in na tiste liberalne elemente, ki so sodelovali v "Pokretu 26. julija" proti Batisti. V istem pokretu se je pozneje znašel Fidel Castro, ki je s svojimi socialno-revolucionarnimi parolami uspel pridobiti široke mase, predvsem kmete, za katere je izvedel agrarno reformo. Njegovi liberalni sodelavci, sestojeci v glavnem iz mestnih intelektualnih elementov, so kaj kmalu začeli drug za drugim izpadati iz igre ter so pono-

"Čudovito. Isto pot imava."

vno emigrirali iz Kube, potem ko so nekako doigrali vlogo "koristnih budal".

Batistična emigracija ne prihaja več v poštev za kate=rokoli politično akcijo, ker Kubanci v njej vidijo osovra=ženo preteklost, ki ji ni po=vratka. Ta emigracija tudi ni sodelovala v nedavnem poskusu zrušitve Fidel Castra. V tem poskusu so iz emigrantske strani sodelovali samo bivši Castrovi sodelavci, ki jih je Castro postopoma eliminiral. Ali, kot je običajno pri takih elementih, oni predstavljajo v glavnem "močne osebnosti", ki je težko povezati, a še teže obdržati na skupnem delu, posebno še na revolucionarnem delu. Glavna osebnost med njimi je konzervativni liberallec Manuel Antonio de Varona. On je bil ustanovitelj kubanske "Osvobodilne Junte" iz l. 1957, ki je sestojala iz sedem anti=batističnih skupin, med njimi tudi Fidel Castrova. Druga osebnost je mladi Manuel Ray, vodilna glava "fidelizma" brez Fidela, čigar glavne moči se nahajajo v "ilegalnem pokretu na Kubi". Na žalost okoli 36 kubanskih emigrantskih organizacij pravi, da so zastopniki istega "ilegalnega pokreta". Ker je prišlo do spora med Varonom in Rayem, je na čelo kubanskega Revolucionarnega odbora stopil bivši Castrov predsednik vlade, Miro Cardona, in prevzel vodstvo političnega dela osvobodilne akcije.

Kje tiči osnovna slabost kubanske emigracije?

Poleg omenjene nesloge in razbitosti, moramo omeniti nesposobnost te emigracije, da bi doumela pomen socialnih sprememb, ki jih je Fidel Castro izvedel na Kubi. Ugledni švicarski novinar Viktor Meier ki se je pred kratkim vrnil iz Amerike, je v poznanem švicarskem liberalnem dnevniku 'Neue Zürcher Zeitung' (30.4.61) takole označil slabost kubanske emigracije: "Kubanske begunske organizacije v ZDA in drugje, ki sestavljajo zunanjo oporo odpora proti Fidelu Castru, so pokazale v vseh svojih dosedanjih izjavah, da sploh ne razumejo značaja socialnih sprememb, ki jih je fidelizem uve=

"Ugasnimo luč, mogoče bo pošast odšla."

del na Kubi. Pri njih še vedno ni opaziti nekakega izdelanega političnega programa, ki bi skušal postaviti uporabno politično alternativo Castrovi revoluciji, ki bi ji vzela 'veter iz jader'. Niti niso zavzele svojega stališča do agrarne reforme... Vsi ti ljudje živijo v starih kategorijah demokracije in pravne države ter vidijo v rušenju Fidel Castra samo Pronunciamiento in oslanjajo svojo propagando na izključno antikomunistične parole. Videti je, da s samo tako ideološko platformo ni mogoče pridobiti kubanske campesinos (kmete), katerih podpora je neobhodno potrebna za uspešno gverilsko vojno ali katerikoli prevrat!"

Kubanska emigracija torej boleha na isti bolezn, ki jo srečujemo pri drugih emigracijah, posebno onih iz komunističnih dežel. To pomanjkanje ni mogoče nadoknaditi niti z najbolj učinkovito tujo pomočjo. Premagati ga je treba z lastnimi silami, kar je predpogoj, da lahko danes politična emigracija uspešno izvršuje svojo nalogo. Kubanska emigracija omenjenega predpogoja ni izpolnila in to je eden največjih razlogov za nedavni neuspeh.

ZAKAJ NAROD NI VSTAL?

Neuspeli poskus osvoboditve Kube je odkril še en značajan moment: ljudske mase niso prešle k osvoboditeljem, oziroma niso izkoristile njihovo invazijo, da bi same stopile v akcijo, kot je bilo pričakova=

no. Zlasti tega ni storila Castrova milica, ki je, nasprotno, ostala pod vodstvom svojih poveljnikov ter se je borila proti osvoboditeljem. Ta dejstva so bila razlog, da so za neuspeh podjetja krivili ameriško obveščevalno službo, oziroma begunce, ki so ji dajali napačna poročila o razpoloženju ljudi na Kubi.

Ni dvoma, da begunci radi pretiravajo poročila. Vendar mislimo, da ne smemo v tem iskati resnični razlog za izostanek pričakovanega odziva širokih kubanskih slojev v borbi proti Fidelu Castru. Nasprotno, pripravljeni smo verjeti, da je nezadovoljstvo precejšnje, in da sama Castrova "ljudska oblast" nudi precej trhlo in nesolidno sliko. Zakaj torej narod ni vstal?

Če pustimo na strani slabosti emigracije, moramo vzeti v pretres neke karakteristike revolucionarne oblasti same, v katerih moramo iskati vzroke pasivnosti mas. Na prvem mestu je globoka atomiziranost in razbitost družbe, ki jo ustvarja revolucionarna oblast z brezobzirno uporabo terorja,

zlasti kadar tak teror traja dalj časa in kot posledica preveva ljudske duše občutek nemoči. V taki situaciji se vsak potegne vase in se zanima samo za svoje posle; do tujih usod postane neobčutljiv in je zadovoljen, da sosedova hiša gori in ne njegova. V taki atmosferi se širi nezaupanje med ljudmi in ni nič čudnega, če jih je težko povezati v kolektivni akciji. Po drugi strani je poznano dejstvo, da ne more priti do uspešnega ljudskega upora brez vodstva.

To nosilci revolucionarne oblasti, posebno komunisti, zelo dobro vedo iz lastne izkušnje. Dobro poznajo možnosta "spontanega gibanja". Zato se njihov teror gotovo instinktivno obrača proti vsem vodilnim osebnostim, stvarnim ali samo potencialnim, da tako preprečijo, da ljudsko nezadovoljstvo ne preide v organizirano obliko.

Tako gledano, postane razumljivo, zakaj kubanske mase niso vstale proti Fidelu Castru ob čašu invazije in zakaj so se celo disciplinirano borile na njegovi strani. Vodstvo, ki je odločno, da se brani, je sposobno, čeprav v manjšini, obvladati atomizirano maso, v kateri se vsak vsakega pazi in se boji. To vse kljub dejanskemu nezadovoljstvu, ki ždi v ljudskih dušah. Zato ni bilo potrebno, da so poročila s katerimi je razpolagala ameriška obveščevalna služba, bila neresnična. Verjetno pa je, da ni nihče računal s spredaj naštetimi karakteristikami revolucionarne oblasti in so zaradi tega napačno presojali položaj in prišli do napačnih zaključkov. Ljudje na Kubi niso vstali in prešli k osvoboditeljem, kakor ne bi v isti situaciji vstali v drugih deželah v momentu osvobodilne akcije od zunaj.

Da bi ljudi, ki so ustraženi s terorjem in zato nezaupljivi, pripravili na upor, je potrebno nastopiti ravno nasprotno, kot je bilo v kubanskem primeru. Nihče ne sme misliti, da bo zlom revolucionarnega režima zaradi ljudskega nezadovoljstva samo parada, kot so to morda mislili tisti, ki so poslali nekaj čez tisoč kubanskih beguncev, da osvobodijo Kubo. Nasprotno, potrebno je računati s težjo situacijo, kot je morda v resnici, ter se zato pripraviti na močen in odločen udarec, da bo narod dobil vtis, da gre zares in da je nastopil trenutek obračuna. Šele takrat je mogoče računati z uspešno pomočjo ljudskih mas, katerih rezerviranost ne sme iznenaditi nikogar, ki ve, kaj pomeni življenje v atmosferi revolucionarnega terorja, strahu in negotovosti.

BORBA NA NOVI POTI

Na koncu se moramo zopet povrniti in reči nekaj besed o svetovno - političnem aspektu kubanskega primera.

Kdor pazljivo spremlja dogodke po svetu, mu mora postajati jasno, da je eden osnovnih vzrokov komunistične penetracije pomanjkanje moralne avtoritete Zapada in zlasti Amerike. Nedvomno je znani španski in evropski liberalec, Salvador de Madariaga, pogodil bistvo stvari, ko je v zvezi z dogodki na Kubi napisal: "Odločilna slabost Združenih držav Amerike v primeru Kube, je pomanjkanje moralne avtoritete."

Borba Amerike proti komunistični nevarnosti se je razvijala v dveh sferah: V vojaškem zavarovanju svobodnega sveta, ki ima svoj začetek v Trumanovi doktrini iz l. 1947, in v ekonomski pomoči istemu svetu, ki ima svoj začetek v Marshallovem načrtu iz istega leta. Nihče, ki je pri zdravi pameti, ne more zanikati ogromnega pomena borbe v obeh omenjenih sferah; vendar je poleg tega jasno, da vse to ni preprečilo širjenja komunizma v svetu. Še več, pred kratkim je ameriški predsednik Kennedy sam odkrito priznal, da komunizem lahko dobi bitko, ne da bi bila izstreljena ena sama raketa. Jasno je, da borba na dosedanji način ni zadostna.

Vero v bodočnost krepi dejstvo, da je novi mladi ameriški predsednik sam uvidel odločilni značaj borbe v še tretji sferi. To, kar je danasnjemu svetu predvsem potrebno, če hoče preživeti nevarnost, je zoperstavljanje komunizmu, poleg vojaške in ekonomske sfere, v duhovni sferi. Potrebna je duhovna mobilizacija proti komunističnemu pritisku, da ne bi izgubili bitko kljub vojaški in ekonomski premoči. Govori predsednika Kennedyja, ki imajo nesporno demostenski-ciceronski prizvok (s pomembno razliko, da je govornik človek dejanja in predsednik do danes najmočnejše svetovne sile), jasno kažejo težnjo po duhovnem prebujenju in preporodu svobodnega sveta.

"Samozadovoljnimi in uživanja željnimi ljudem ter mehkim družbam je sojeno, da jih odnese poplava. Samo močni, odločni, hrabri, ljudje, ki gledajo da-leč naprej, morejo edino preživeti" - je rekel predsednik Kennedy v govoru posvečenemu kubanskemu neuspehu. "Če se samodisciplina svobodnih ljudi ne more meriti z okrutno disciplino železnih pesti na ekonomskem, političnem, znanstvenem in katerikoli drugem polju, kot je to na vojaškem, bo nevarnost, ki preti svobodni vedno večja."

Ko bo ta novi duh, ki je začel veti z vrha svobodnega sveta, postal splošen, bo kubanski neuspeh predstavljal samo neljub spomin na preteklost.

Uredništvo "Hrvatske Zore"

* * * * *

"Dovolite, da jem, medtem ko govoriva."

ZA POLITIKO OFENZIVE

Ugledni avstralski tednik The Bulletin, ki izhaja že 82. leto, je objavil v zvezi s krizo v Laosu zelo inspirativen članek pod naslovom: "Taking the Offensive in South-east Asia." Za naše čitatelje pri našamo nekaj odlomkov:

Da bi vsaj Amerikanci zbrali nekaj poguma in ravnali, kot jim prepričanje pravi, da je prav, bi se pri Laosu marsikaj naučili in ne bi samo poskušali

izogniti se popolnemu porazu (komunistični Laos) z delnim porazom ("nevtralni" Laos).

Kot prvo, ne smejo več poslušati Britancev, ki imajo še nekako trdne poglede drugod po svetu, a so večinoma defetistično razporejeni, kadarkoli je ogroženo ozemlje v južno-vzhodni Aziji. Drugič, priti morajo do spoznanja, da ni nikoli prepozno začeti z ofenzivo.

"Skrajni čas je, da mu nastavimo past."

Predlog, naj Amerikanci začno z ofenzivo v južno-vzhodni Aziji, bo naletel na posmeh pri onih, ki mislijo, da je zakon narave, da mora vsak naš podvig v Aziji naleteti na neuspeh.

Naravno bodo morali Amerikanci začeti z malo boljšo vrsto ofenzive, kot so to delali doslej. Take ofenzive morajo biti ekspanzivnega značaja; svrha jim mora biti pridobitev novega ozemlja. Nič več samo ščititi nepopularne režime; napadati je treba sovražne režime, ki so še bolj nepopularni. Predvsem pa moramo natančno preučevati vojaške spise Mao Tse-tunga.

Ne smemo samo braniti južni Vietnam; podpihovati moramo upor v severnem Vietnamu. Tam moramo organizirati ilegalo, dobavljati ji orožje, radijske oddajnike, tiskarske stroje in podobno. Če izgubimo Laos, moramo poskušati, da ga znova dobimo. Če bo razpolovljen, ga moramo znova zediniti. Če bo nevtraliziran, ga je treba de-nevtralizirati.

Omenjeni cilji zahtevajo nove metode; zahtevajo tudi

precej poguma, potrpljenja, preudarnosti in znanja. To znanje pa ni nobena tajna: povedano je v preprostem vojaškem jeziku v učbenikih za kitajske rekrute.

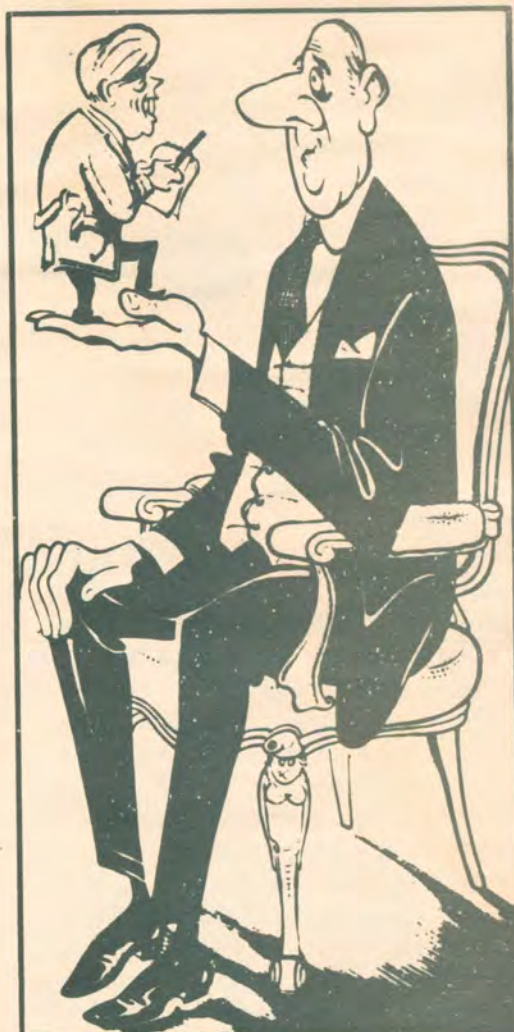
DE GAULLE IN VOJSKA

Bivši francoski generali, ki so uprizorili upor v Alžiru, so se zelo uračunali. Pozabili so, da nimajo več opravka z gnilo papirnato demokracijo, ki je nujna posledica proporcionalne razdelitve poslanskih mandatov, temveč z močno, odgovorno demokracijo, ki jo je Franciji dal de Gaulle z novo ustavo.

Kot v anglosaksonskih deželah, vojska ni več naddržavna in nadnarodna ustanova, ampak instrument, podrejen izvoljeni vladi. Zelo ohrabruječe je dejstvo, da se je novo pojmovanje tako hitro ukoreninilo v francoskem narodu, da so vojski odpovedali pokorščino generalom v protiustavnem dejanju in so raje poslušali povelja civilne oblasti.

De Gaulle sam je general in ga je gotovo zelo bolelo, da je moral nastopiti proti vojski. Vendar, kot izvoljeni predstavnik francoskega naroda, se je zavedal, da bo Francija močna samo takrat, ko bo vojska služabnik, ne pa gospodar države.

Uporniški generali so s svojim dejanjem zelo škodili ugledu in ponosu francoske vojske. De Gaulle bo imel mnogo truda in težav, preden mu bo uspelo, da ponovno dvigne moralo v vojski.

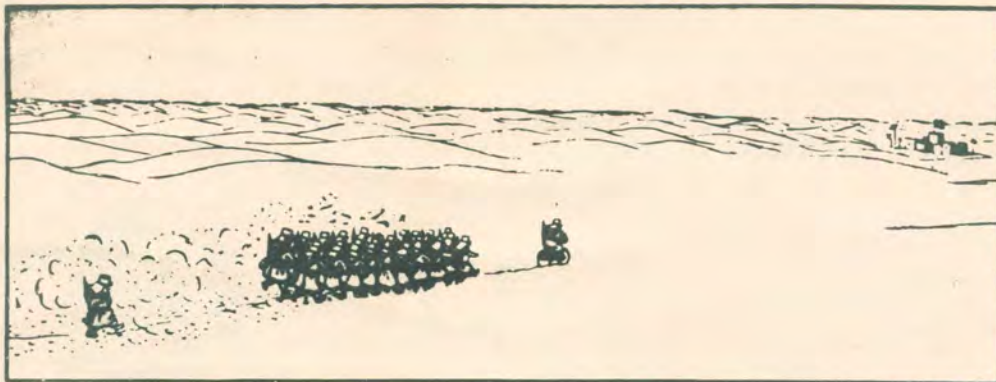
"Čemu pripisujete svoj uspeh?"

Čeprav je dejanje generalov vredno najstrožjega obsojanja, moramo njihovo motivacijo razumeti. Že leta in leta so francoske vlade zahtevale, da vojska zmaguje v bitkah, ki so že vnaprej obsojene na neuspeh na političnem polju. Francoska vojska je svoje naloge izpolnjevala vestno, požrtvovalno in z vso profesionalno učinkovitostjo. Njeni vojskovodje so razen v enem samem primeru v

"Chevalier sans peur et sans reproche."

Aldor in El Tiempo, Bogota

Giles—London Daily Express

"Nič ne bo z dopustom v Parizu."

Indokini pokazali izredne sposobnosti.

V Alžiru je bila vojaška zmaga nad gverilci popolna. Gverilci lahko operirajo samo iz sosednjega Tunisa in Maroka. V prejšnjih dobah bi sosedne države upornike, ki prebežijo na njihovo ozemlje, razorožile in internirale. Politično je bila borba francoske vojske v Alžiru že naprej obsojena na neuspeh, ker je morala zaradi mednarodnega položaja mirno gledati, kako so sosedne države upornike ne samo tolerirale in dajale zatočišče, marveč celo podpirale, financirale, jim dobavljale orožje in jih vadile.

De Gaulle je razumel položaj, njegovi generali niso. Niso mogli doumeti, da vojaške zmage proti gverili zelo malo pomenijo. Alžirski uporniki so zmagali, ker so vzdržali leta in tako pridobili svetovno javno mnenje na svojo stran.

De Gaulle je ogromno pridobil na svojem ugledu v Franciji sami in v inozemstvu. Njegova odlika je, da vsako stvar tako temeljito pripravi, da daje vtis lahkih zmag.

Pokazal je, da francoski narod stoji za njim in za njegovo politiko. Celo komunisti, katerih vpliv je z volilnim zakonom skoraj popolnoma uničil, so se hočeš nočeš znašli v položaju, da so ga morali podpreti iz lastnega nagiba.

Komunisti spoštujejo samo tistega, ki jih krepko udari po glavi. In do de Gaulla imajo ogromno spoštovanje.

Ameriški in britanski krogi so proti de Gaullu stalno vodili podtalno in včasih ne tako podtalno kampanjo. Zame-rijo mu to, da ni nikdar, niti

med vojno, ko je bila Francija popolnoma na tleh, hotel do njih igrati vloge sluge pokornega in je vedno vstrajal, da s Francijo ravnajo kot z enakovrednim zaveznikom.

Ameriško in britansko časopisje mu je vedno očitalo, da ima diktatorske težnje, čeprav

je ustava, za katero se je boril in končno tudi priboril, povzeta po anglosaksonskem vzoru močne egzekutivne demokracije.

Očitajo mu tudi s Churchill-ovimi besedami, da je težaven, domišljav in trdovraten. Upamo, da bo še v bodoče ostal tako težaven, domišljav in trdovraten v obrambi evropskih interesov, kot je vedno bil v obrambi francoskih.

* * * * *

KONEC TUJSKE LEGIJE

Tujska legija, ki je pri upor generalov igrala centralno vlogo, bo v kratkem razpuščena. Vendar sodelovanje pri upor ni vzrok za razpušitev. Z likvidacijo francoskega imperija kolonialna vojska ni več potrebna.

* * * * *

POLETI V VSEMIRJE

"Pustimo Ruse, naj zvohunijo vse, kar vemo; bodo vsaj dve leti zadaj," je svetoval Amerikancem neki šaljivec.

Zapadnjaki vedno radi podcenjujejo in govore z zaničevanjem o slovanskih umskih sposobnostih. Rusi so dokazali, da so vsaj v nekaterih panogah znanosti daleč spredaj. In to brez pomoči nemških znanstvenikov, kot to Amerikanci tako radi natolcujejo.

Ameriški polet, kljub ogromni publiciteti, daleč zaostaja za ruskim poletom.

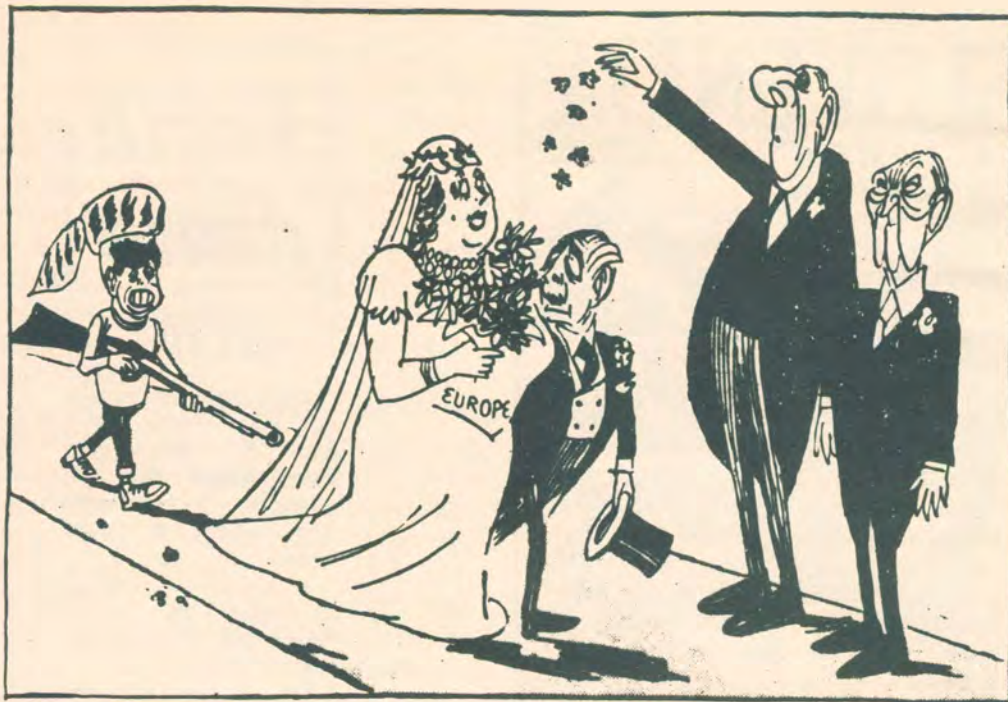
Kot Slovani smo lahko ponosni na ruski uspeh. Saj je celo de Gaulle ob tej priliki nazdravil, da je uspeh ruskih znanstvenikov in pilota Jurija Gagarina Evropi v ponos.

JURIJ GAGARIN

Neumno pa bi bilo ruski uspeh pripisovati komunističnemu režimu. Rusi so svoje znanstvene sposobnosti dokazali že pred boljševiško revolucijo. Da omenimo samo dva znanstvenika, Lobačevskega in Pavlova, ki sta si v carski Rusiji s svojo genialnostjo pridobila svetovni ugled in sloves.

Končno, nihče ne more meriti uspeha političnega sistema po uspehih posameznih znanstvenikov. Politični sistem se more soditi samo po življenjskem standardu, ki ga ljudje uživajo.

ANGLIJA IN EVROPSKO SKUPNO TRŽIŠČE

Stoletna politična koncepcija Anglije je bila razdvojena Evropa. Angleška diplomacija se je vedno trudila, da spravi evropske države v dva sovražna bloka, pri katerih je Anglija lahko imela vlogo jezička na tehničarji ter zdaj hujskala eno zdaj drugo stran.

Ko se je pred leti šest evropskih držav, stremečih po združenju Evropi, gospodarsko spojilo v Evropsko skupno tržišče, se je Anglija na vse kriplje trudila, da združitev prepreči.

Najprej se je delala, kot da se tudi ona hoče priključiti, a je z izgovorom, da ima imperialne obveznosti, postavljala take pogoje, da bi skupno tržišče že naprej bilo ohsojeno na prepad, če bi države njene pogoje sprejele.

Ko ji to ni uspelo, je ustanovila konkurenčni blok zunanjih sedem, pri katerem jo imperialne obveznosti prav nič niso ovirale.

Kljub konkurenčnemu bloku zunanjih sedem je skupno tržišče vedno bolj uspevalo, bolje kot so države - članice same pričakovale.

Angliji seveda tak razvoj ni bil prav nič všeč. Z vsoto preteklostjo starega intriganta je skusala spreti oba stebra skupnega tržišča, Francijo in Nemčijo.

Francija in Nemčija nista šli na angleške limanice in po geslu: "If you cannot lick them, join them", (Kogar ne moreš premagati, se mu pridruži) je Anglija začela z overturami, da postane članica skupnega tržišča.

* * * * *

Ob priliki moskovskih demonstracij proti invaziji na Kubo, je časopis "Izvestija" prinesel poročilo iz demonstracij, ki so se vršile ob dveh popoldne, že ob enajstih dopoldne.

Kljub taki naglici še ni bil prekoračen rekord londonske podružnice sovjetske agencije Tass, ki je 1. 1940 po sovjetski okupaciji Litve objavila rezultat volitev v Litvi na predvečer volitev.

* * * * *

Ko so pred nekaj meseci portugalski opozicionalci ugrabili luksuzni parnik Santa Maria, se je marsikdo nasmehnil in si mislil: "Kaj hočejo? Z ladjo ne bodo prevrgli Salazarja. Poleg tega je tako ali tako ne bodo mogli obdržati."

Portugalski "pirati" prav gotovo niso kaj dosti upali, da bodo ladjo obdržali. Dosegli so pa tisto, kar so hoteli.

Vzbudili so pozornost svetovne javnosti na politične razmere v Portugalski. V nekaj tednih se je navidezno trdni Salazarjev režim začel krhati.

Portugalska je postala osamljena. Celo njeni zavezniki v NATO ji nočejo več pomagati v njenem obupnem naporu, da za- drži kolonije. Gverila črnih domačinov v Angoli je vedno bolj uspešna. Ne bo dolgo in Portugalci bodo morali zapustiti kolonije, kot so jih zapustile druge kolonialne sile.

Za zapadne zaveznike je predstavljal primer Portugalske precejšnja dilema. NATO je vojaška zveza proti komunizmu. Salazar je gotovo trden anti-komunist. Naj ga pustijo na cedilu v borbi proti notranjemu nasprotniku in kolonialnim upornikom, med katerimi so tudi komunisti? Zavezniki so odločili pravilno. Borba proti komunizmu je borba proti totalitarnemu sistemu. Kako naj Zpad mobilizira liberalne duhove proti komunizmu, če tolerira totalitarne režime, pa naj bodo še tako antikomunistični. Celo intrigantska Anglija, ki je bila Portugalski zaveznica že stoletja in je Salazarja vsa leta več ali manj javno podpirala, se je odločila proti nadaljni podpori diktatorskemu režimu.

Vsakdo ve, da bo konec portugalskih kolonij, tudi konec Salazarja. Da kmalu za Salazarjem pride na vrsto Franco v Španiji, je jasno kot belidan. V Španiji so namreč prve podgane že začele zapuščati ladjo, ki se potaplja.

SVOBODNA SLOVENIJA

Adm. Glavni 2788 (1961)
No. 10000 2

"ESLOVENIA LIBRE"

ISSN 0014-1801
No. 100000 (1961)

O "posrbljevanju" Slovenije

Med slovenskimi izseljenci v svobodnem svetu so se že pred časom začele širiti govorice o "načrtnem posrbljevanju Slovenije". Nekateri so vedeli celo povedati, da je že slovenstvo resno ogroženo, ker da so v Sloveniji že začela nastajati strnjena srbska naselja. O tem so pisali tudi nekateri izseljenški listi. Svobodna Slovenija je dobila od rojakov nekaj vprašanj zakaj molči o tako perečem vprašanju in do njega ne zavzame odločnega stališča.

O gornjem vprašanju nismo pisali, ker nismo imeli na razpolago zanesljivih poročil, nepotrjenih in netočnih pa nismo hoteli objavljati. Pač pa smo o tej zadevi poizvedovali.

Iz doslej zbranih informacij moremo navesti naslednja dejstva:

V Slovenijo prihajajo iz južnih delov države tri skupine ljudi: Vojaki, dijaki in navadni delavci.

Vojaške oblasti grade okoli vojašnic stanovanja za častnike in podčastnike ter njihove družine. To so res "srbska naselja", toda prebivalci v njih se menjavajo po službeni potrebi in ni mogoče trditi, da bi bila to posledica kakšnega posrbljevanja, ampak samo razporeda vojske.

V Ljubljani je kakih 2.500 slušateljev iz južnih krajev. Tudi na nekaterih strokovnih šolah je nekaj slušateljev iz južnih krajev. Torej: dijaki so drugi e-

lement, ki prihaja iz južnih krajev v Ljubljano študirat, po končanih študijah pa zopet odhaja domov.

Tretji element, ki prihaja tudi pod komunisti v Slovenijo, kakor se je to dogajalo tudi pred vojno, je pa delavstvo iz južnih krajev države zlasti Makedonije. Nekatera državna podjetja sprejemajo množice teh delavcev, pa ne zato, da bi z njimi posrbljevali slovenske kraje, ampak zgolj zaradi tega, ker je ta delovna moč cenejša kot domača in ker slovenski delavci ne marajo prevzemati navadnega težkega dela. Množice delavcev iz južnih krajev prihajajo in odhajajo. Redki so tisti, ki ostanejo.

Po mestih, kamor prihajajo vse te tri skupine ljudi iz južnih krajev — vojaki, dijaki in delavci — je res precej čuti srbske in hrvatske govorice. Na drugi strani je pa treba tudi priznati dejstvo, da je veliko Slovencev zaposlenih po drugih delih države v uradih, po tovarnah in podjetjih in to redno na boljših mestih, tako, da se ponekod celo pritožujejo nad slovensko "invazijo".

To so glavne ugotovitve doslej zbranih informacij.

Dodamo samo še to ugotovitev iz dobljenih poročil, ki je pa za nas Slovence resnično porazna: Dejstvo je, da imajo južni kraji države redno vsako leto velik naravni prirastek, t. j. mnogo več rojstev kot pa smrtnih primerov. Na Hrvaškem je naravni prirastek manjši, v Sloveniji pa najmanjši.

Youth dance stir

Fifty anti-Communists last night demonstrated outside Paddington Town Hall, where the Yugoslav community was holding a youth dance.

A man carried a banner on which was written "Hang Tito, butcher of Yugoslavs."

The demonstration was arranged by the Yugoslav Democratic Union.

Organisers of the demonstration said the dance was to celebrate Tito's birthday and to entice people into the Communist Party.

People at the dance said it was merely a social function for young people.

Paddington police confiscated the banner, but the demonstrators continued to try to deter people from entering the hall.

SCORES PROTEST AT BALL

Scores of Yugoslavs demonstrated outside the Paddington Town Hall last night in an attempt to break up a "Youth Day" ball.

Several demonstrators carried placards reading "Hang Tito—Butcher of Yugoslavs."

Nearly 200 guests attended the ball, described by the Yugoslav organisers as a "Youth Day" celebration.

The demonstrators claimed the ball was only an excuse to celebrate the birth of Marshal Tito.

The demonstrators began gathering outside the Town Hall half an hour before the dance, which was attended by about 200.

The demonstration was organised by Mr. L. J. Urbancic, who said a Yugoslav Democratic Union had been formed to protest against the dance.

Tako sydneyški 'Sun-Herald' in 'Sunday Mirror'. K gornjemu dodajamo:

Titovci ne morejo astrafovati in zadušiti emigracije na isti način, kot to lahko store z

ŽAR — Maj 1961

SLOVENSKI DRUZABNI KROZEK
SYDNEY

Vas vljudno vabi na

ZABAVO s PLESOM

ki bo v soboto 24. junija
ob 8. ZVEČER

v veliki dvorani

PADDINGTON

TOWN HALLA.

IGRA ODLIČNA GODBA

Pijačo lahko prinesete s

seboj. Povabite prijatelje

Rezervacije na:

BOX 296 - P.O.

CROWN STREET, NSW

Vsi Jugoslovani dobrodosli!

SOKOLSKI GLAS

je glasilo Jugoslovanskega Sokola v Argentini. Med organizatorji zavzemajo vidnejša mesta mnogi Slovenci, med njimi znani starosta slovenskih sokolov in koroški borec g. Janko Jazbec, ki je lani praznoval sedemdesetletnico.

Danes slovansko sokolstvo lahko deluje samo v svobodnem svetu.

Sokolskim delavcem v Argentini naj velja naš: "Le na-prej"

(Vsem zainteresiranim ure-dništvo rade volje posreduje stike z organizacijo.)

opozicijo v domovini. Ne morejo enostavno zapreti svojih nasprotnikov, razpustiti društva in ustaviti časopisje. V ta namen se morajo posluževati drugačne taktike.

Med emigrante hočejo uvesti zmedo, jih deprimirati in diskreditirati pred oblastmi svojih bodnih držav. Zato ustanavljajo med emigranti "nepolitična" sportna in podobna društva, prirejajo predstave in zabave ter več ali manj prikrite proslave obletnic komunističnega prevzema oblasti in Titovega rojstnega dne.

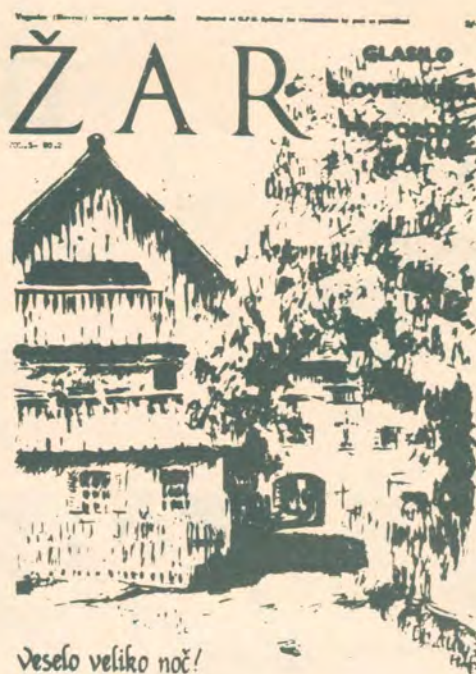
Vodilno vlogo v titovski aktivnosti igrajo konzularni uradi, ki deloma z uslugami in denarno pomočjo in deloma z izsiljevanjem izvršujejo pritisk na posamezne emigrante, da jim služijo.

Sydneyski konzul ni nobena izjema. Čeprav ve, da njegovo delovanje krši obstoječe pravo, tudi ve, da avstralske oblasti ne bodo posegle v njegovo delovanje, dokler ni pritožb od strani prizadetih emigrantov.

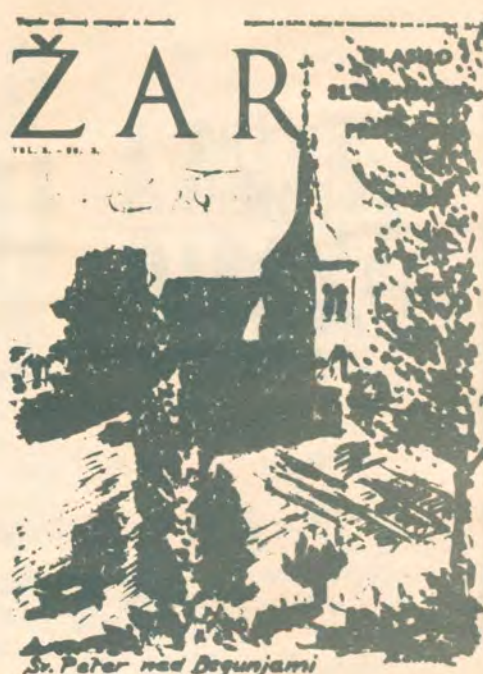
Demonstracije ob priliki proslave Titovega rojstnega dneva so imele namen, da pritegnejo pozornost avstralskih oblasti in javnega mnenja na nesramno vsiljivost titovskega konzula in njegovo kršenje mednarodnega prava.

Konzul je gotovo zvedel, da se nekaj pripravlja in ga ni bilo blizu. V dvorani tudi ni bilo nobene Titove slike in nobenih komunističnih gesel. Prireditelji proslave so avstralskim novinarjem z vso zgovornostjo poudarjali, da njihova prireditve ni bila nobena proslava, temveč čisto navaden in nedolžen ples za mlade jugoslovanske izseljence.

V pojasnilo bi tudi radi dodali, da je Avstralija demokratska država in komunistična partija dovoljena. Vendar po avstralskem zakonu oblasti lahko deportirajo vsakega komunisto, ki ni bil rojen v Avstraliji. Prav tako lahko deportirajo vseljenke, ki so dali lažno izjavo avstralski komisiji. Nihče ne more priti legalno v Avstralijo, niti kot begunec, niti z jugoslovanskim potnim listom, če izjavi, da je komunist ali komunistični

Veselo veliko noč!

Sr. Peter nad Begunjami

Mnogi čitatelji so se zanimali, kdo je napravil naslovno sliko v Žarovi aprilski številki. Ni nobena tajnost. Umetnik je naš prijatelj, tržaski rojak, g. Angel Renar. Napravil je tudi sliko za majsko številko. Zakaj se ni podpisal? To je pa zavita storija. Umetnik namreč ni niti vedel, da slika obstoja, kaj šele, da bo objavljena. Pred okroglo letom dni je med svojim obiskom v Žarovem uredništvu nekaj čakal po papirju. Ko je urednik pospravljaj mizo, je "čečkarijo" našel in mu je bila tako vseč, da jo je spravil v arhiv za morebitno bodočo uporabo. "Čez sedem let vse prav pride," pravi pregovor.

G. Angel Renar je komercialni artist. Izdeluje reklamne slike, osnutke za etikete, enobarvno in večbarvno, ter tu in tam okraši gostinska podjetja z zidnimi slikami. Če kdaj potrebujete našega umetnika, Vam bo Žarovo uredništvo rade volje posredovalo.

simpatizer.

Če Avstralija priznava Jugoslavijo, še ni s tem rečeno, da odobrava diktatorski Titov režim. Če so med nami ljudje brez ponosa, ki se titovskih manifestacij udeležujejo, je naša dolžnost, da preprečujemo, da bi vsa jugoslovanska emigracija bila diskreditirana v očeh avstralskih oblasti in javnega mnenja.

Dokler se nekateri emigranti udeležujejo v titofilskih organizacijah in udeležujejo raznih titovskih proslav in nekomunistični emigranti nočejo, ne znajo ali ne morejo tega preprečiti, se ne smemo čuditi, če italijanske in avstrijske oblasti vračajo prebežnike z izgovorom, da niso politični emigranti, ki imajo pravico do azila. Tudi se ne smemo čuditi, če Avstralija nerada sprejema Jugoslovane.

V tem pogledu so demonstracije precej uspele. Obisk je bil precej manjši. Ne verjamemo, da bo konzul takoj prenehal s prirejanjem proslav. Zavedati se pa mora, da če mu tokrat 50 demonstrantov ni bilo dovolj, jih bo drugič 500.

NAŠE SOŽALJE

V domovini je 24. jan. t.l. umrla ga. Jozefa Klopčič, roj. Tic, ki zapušča soproga, tri hčerke in dva sina z družinami doma in v tujini (Srakovlje, Senčur, Avstrija, Tenetise).

V Newcastleu, N.S.W., žaluje za njo družina g. Iva Klopčiča, našega prijatelja, znanega narodnega delavca, predsednika tamkajšnjega Slovenskega društva in aktivnega funkcionarja v Ironworkers' Uniji.

malo za šalo

Dva Rusa potrkata na
nebeška vrata. Sv. Pe-
ter odpre lino, ju ogle-
da od nog do glave in
končno reče:

"Vidva sta brezverca,
ne morem vaju spustiti
v nebesa."

"Saj nočeva v nebesa.
Hočeva samo najino ra-
keto nazaj."

"Obljubi, da ne boš pokazal
Marsa nobeni drugi."

"Glavo pokonci, gospod admiral!"

Žena zbudi moža: "Vstani, čula sem
miš, ki cvili."

Mož zaspano: "Kaj pa hočeš, naj jo
namažem?"

"Jaz sem zdravnik tukaj!"

LEPOSLOVJE

Oton Župančič

Breza in hrast

Breza, breza tenkolaska,
kdo lase ti razčesava,
da stoje ti tak lepo?
Ali mati, ali sestra,
ali vila iz goščav?

Niti mati, niti sestra,
niti vila iz goščav,
tihi dežek opoldanji,
lahni veter iz daljav.

Hrast, hrast kodrogrivec,
kdo lase ti goste mrši,
da so kuštravi tako?
Ali mačeha hudobna,
ali sto sovražnikov?

Niti mačeha hudobna,
niti sto sovražnikov,
mršijo mi jih viharji
sred noči, opolnoči.

Fran Milčinski

Obhajilo Kraljeviča Marka

Ostarela mati je govorila sinu Kraljeviču Marku: »Kadarkoli kreneš na pot, vsakikrat trepetam. Iz sile se rodi sila, iz zla ne more kliti dobro. Naveličala sem se dan na dan prati tvoja krvava oblačila. Vzemi, sinko, plug pa pređrji široko polje, očetovo dedovino, pa ga posej s pšenico belico, da v božjem miru prehraniš sebe in mene in sestro ti Baro!«

Marko je poslušal. Vpregel je dva jarma težkih volov, si vrgel čez junaška pléča torbo s kruhom in mesom ter šel orát sončna brda in rodovitne doline. Oral je in sleherna brazda mu je bilá

Ž A R - Maj 1961

Narodna

Sirota Jerica

»Vstani, vstani, Jerica,
vstani, ženi vole past
tjakaj v réber zeleno!«

Čakajte, oj mati vi,
da danóve odzvoni,
petelinčki odpójó!«

Vstani, vstani, Jerica,
vstani, ženi vole past
tjakaj v réber zeleno!«

Jerica res vstala je,
past voličke gnala je
tjakaj v réber zeleno.
»Pasite, volički, se,
da grem k svoji materi
tja na britof žegnani,
kjer so grobje velbani.
Črna zemlja, odpri se,
črna zemlja, materin grob,
da vam potožila bom,
vam srce odkrila bom!«
Zemlja se odprla je,
črna zemlja, materin grob.
Jerica tožila je,
zraven govorila je:

»Mati, mati, mamica,
hudo imam pač mačeho:
preden še dani zvoni,
petelinčki odpójó,
me pokliče, me zbudi,
moram gnati vole past
tjakaj v réber zeleno.
Pri vas pa ležala sem,
da sijalo sončece
mi je v méhko posteljo.

Mati, mati, mamica!
Hudo imam pač mačeho:
peče mi iz pepela kruh,
z drobnim peskom ga soli;
in kadar mi reže ga,
ureže mi tak tankega,

da se vidi skóz njega,
zraven vselej krega me.
Vi ste pekli belega,
rezali debelo ga,
z maslom ste ga mazali,
zraven se mi smejali.

Mati, mati, mamica!
Hudo imam pač mačeho:
kadar ona češe me,
ták z grebeni strže me,
da mi teče črna kri.
Ko ste vi česali me,
gladko ste česali me,
milo božali ste me.

Mati, mati, mamica!
Hudo imam pač mačeho:
posteljo imam trdó,
nikdar ne postelje je,
nikdar ne zrahlja mi je,
devlje v zglatve trnje mi,
devlje v znojje pesek mi.
Vi ste méhko dali mi,
vsak jo dan postlali mi,
vsak jo dan zrahljali mi.
Mati, mati, mamica,
biti mi ni več doma!

Mati govorila je:
Pojdi, Jerica, domu,

priporóči se Bogu!«
»Mati, mati, mamica,
biti mi ni več doma!
Tu pri vas ostala bom,
tu pri vas ležala bom!«
Leže Jerica k materi

in tako še govori:
»Boljši mati so mrtva
kakor živa mačeha!«

Komaj to izgovori,
svojo dušico pusti.

Anton Debeljak

Kukavice

Kako, kako?« vprašuje z bukovice.
»Kako se gorko gnezdo naredi?
Kako se rod negodni zaredi?
Kako, kako? To ni za kukavice.
Tako lehkó je to za druge ptice,
kar komaj slišno tod jih žvrgoli —
za nas povsod sovragov mrgoli:
dehor in gad pa zračne roparice.
Kedó, kedo mladiče naj izpita,
kako, ko komaj sama kdaj sem šita?«
Ves dan je v druga gnezda kukala,
kako počene in kako zvali
na tuje rame vse skrbi, boli.
»Tako, tako!« nato je kukala.

Stran 13

seženj globoka, tri sežnje široka.

Kar pritovoriijo turški janičarji po cesti. »Glej junaka z volmi v jarmu,« se porogajo oraču. Marko je slišal zasméh, pa ni trênil z očesom, ni krênil z jezikom. Ali nagnal je vóli, sê uprl v oralo in vrezal pred janičarji brazdo v cesto, seženj globoko, tri sežnje široko.

»Hej, Marko, stoj, ne ôrji nam carske ceste!«

»Hej, Turki, stojte, ne gázite mi mojega oránja!«

Turki so z vikom in krikom silili prek brazde. Marko je bil brez orožja pa je dvignil s silno rokó vóli in oralo ter oboje zadegál v Turke, da so pocepali in zbežali in mu pustili tri tovôre blagá.

Veselo pojoč se je vrnil Marko v bele dvore. »Hitro sem dooral in posejal, mati, še brže mi je rodila pšenica belica: glej tri tovore blaga, tvoje bodi, dovolj ti ga bo za stara leta!« Ali mati ni bilà vesela; ni se doteknila plena, teden dni je ni biló ne k južini ne k večerji.

Materina žalost je Marka grizla. Ljubil je mater pa je sklenil, da poskusi spremeniti svoje življenje po njeni volji. Razdelil je zaplenjeno blago med sirote. Dnevi in tedni so potekli, a ni se genil zdoma. Molil je in se pôstil; in ko je prišla velika noč, je že pred sveto vstal, da bi pojezdil v ravno Kosovo k beli cerkvi, spopadati se krvavih del in se obhajati.

Ostareli materi se je razvedrilo lice: »Bog s teboj, Marko, dovolj krvi si pocal, operi si dušo! Toda poslušaj me: ko jahaš k svetemu opraviilu, ne jemlji orožja s seboj, da dospeš vsaj k mizi Gospodovi z neoskrunjeno rokó!«

Marko pošluša. »Sestra Bara,« ukaže, »osedláj mi zvestega Šarca, ali bojne sablje mi ne dajáj na pot!« Bara opremi in obrzda konja, s sivo medvédino mu pregrne hrbêt. A ker vé, koliko sovražnikov ima brat, ne pozabi zatekniti sablje ob sedlo, da jo prikriva medvédina. Marko skoči na Šarca in sestra mu dé: »Če ti bo sila, Marko, oprimi se sedla na prednjem koncu!«

Marko je slišal in ni, kar mu je rekla Bara. Poslôvil se je in odjahal v hladni jutrnji mrak. Sonce je stalo že visoko na nebu, ko je stopil na ravno Kosovo. Tu mu udari na úho jok in krik in rožljanje železa. Trideset Turkov mu goni tri verige ujetníkov nasproti: na eni zorne device, na drugi vitke mladeniče, mlade žené na tretji. Marka zaboli srcé; okrene Šarca v stran in si zakloni oči, da mu ne gledajo nesrečne čete. Ali ena izmed deklic ga spozna. Glasnó zaveka in veriga ji zapoje: »Kraljevič Marko, po Bogu brat, kaj se obračaš od bednih, da ne vidiš posestrime Ruže? Ko si ranjen ležal na našem dvoru, sva te z materjo zdrávilili in žejnega pojili. Tedaj si mi prisegel, da mi boš brat. Vsaj za slovo mi privošči pogled!«

Marko zastavi Turkom pot: »Stojte, Turki, volján sem, odkupiti vam ujetníke! Kóliko tovôrov blagá zahtevate zanje?«

Glavar ga zaničljivo premeri: »Baba! Ko bi imel blaga, ki ga ponujaš, bi ne hodil brez orožja po svetu. Poberi se mi spoti, če ti je káj do glavé na raménih!« Pomigne; od vseh strani pritisne trideset Turkov. Marku vzkipi kri. Le žal mu je, da je pustil orožje doma. Ali v pravi čas se mu spomni roka sestrinih besed, oprime se sedla na sprednjem kraju in otiplje bojno sabljo pod medvedjo kožo. Marko sabljo izdere in bliskoma zamahne. — »Ko ne daste mi tega blaga, si jih vzamem brez odkupa!« Turki se razpršé po polju, Marko za njimi in po njih, ne eden se mu ne ustavi.

Opróstil je ujetníke okovov in jim razdélil plen. Nato je krenil dalje ter prijahal pred belo cerkev. »Kraljevič Marko, nesrečnik,« ga sprejme sivi svečenik, »mar niti v cerkev ne najdeš drugače ko z rokámi do komolca krvavimi? Kri ti kapljá od sablje, čez in čez sta obrizgani Šarcu glava in griva!«

Marko se skesano spové, kako je šel zdoma in kaj mu je prinesla pot. Svečenik posluša — pa blagosloví Marka in obhaja: »Ker si rešil brate in sestré iz nesreče, je, ko da si zgradil cerkev in postavil oltar. Delaj, kakor si storil, še te bom blagoslavljal, še obhajal!«

S svetlim licem se je vrnil Marko v beli Prilip.

U k a z i

a ne smem, si ukazála,
belih rok se dotaknít';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Da ne smem, si ukazála,
od ljubezni govorít';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazála,
hojo k tebi opustít';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazála,
tebe se povsod ognít';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Zraven si mi ukazála,
da te moram pozabít';
bogal, deklica bi zala,
ak' bi moglo se zgodít'.

Al' srcé mi drugo vstvari,
al' počakaj, da to bit
v prsih neha, — Bog te obvari!
pred ni moč te pozabít. —

Simon Gregorčič

»Priatelj« in senca

»Priatelj« senci tvoji je enak,
ki za teboj zvestó se vije,
doklér ti sreče sonce sije;
a ko se pripodi oblak,
ko sonce ti zagrne mrak,
se tudi tvoja »senca« skrije.

Adam Milkovič:

Ilustriral Janex Trpin

Medved Marcec

(Dalje)

Ta ima pa rogel! je šepnil srni.

»Le nič se ne boji!« ga je potolažila ona.

»Dober večer, boter!« reče potem Marcec pogumneje in se obrne še k srnam. »Dober večer, botre, botrce,« jih pozdravlja vse po vrsti, »jaz sem Marcec kosmatin, izgubil sem se, hm.«

Srne so se za hip odmeknile, srnak pa je vprašal: »Čigav pa si?«

»Ne vem,« je dejal medvedek, »sedaj od nikogar, prej sem bil pa pri ciganih. Prav zares! Znam že plesati, botrček!« se mu je dobrihal in se pri priči postavil na zadnji nogi in pričel kar brez bobna zdaj na levo, zdaj na desno, kakor so ga pač učili. In kako mu je šlo! Srne so se kar spogledale. Ko se mu je zavrtelo, je štrbunknil na trebušček.

»Zdaj pa ne morem več,« je rekel.

Pa res ni mogel. Ko je poizkušal vstati, so zaplesale pred njim srne in drevje in še luna, ki je pogledala iznad sv. Roka.

»Bom pa še malo zamižal,« je rekel, »kar preveč se mi vrti,« in je brz zamižal in si še s tačkami pokrtil oči. »Zdaj je pa čisto tema,« je dejal.

Tedaj pa je začutil hladne smrčke, ki so se dotaknili njegovega trebuščka. Počasi je priprl oči in pomislil: Glej jih, glej, botrce, kako so pa radovedne!

»Ham!« se je pošalil in hlastnil z gobčkom po njih, da so plahe odskočile. »O, saj vas ne bom!« jih je potolažil potem. »Kar bliže! Kar bliže!« jim je spet ponudil trebušček.

Čez čas so polegale kraj njega. Mehko travico je s srebrnimi žarki obsijal mesec, in hladna rosa se je izpremenila v tisoč biserov, ki so zablesteli v temni goščavi. Še boter srnjak je prisedel. In Marcec jim je pravil o ljudeh, ki živijo po vaseh, o dolgih prašnih cestah, po katerih so ga vodili cigani, in o svoji mami jim je pravil, ki bi jo že tako rad videl.

»Rjavka ji je ime,« je rekel, »Ali ste kaj slišale o njej?«

Pa so vse odmajale z glavo, vse.

Tedaj pa je stari srnjak planil na noge in povohal po zraku.

»Po človeškem mesu diši!« je dejal.

Previdno so se ozrle srne in kakor blisk zbežale v goščavo. Medvedek je ostal sam. Pogledal je v luno, ki se je skrivala za meglicami in žalosten zajokal. Strah ga je postalo pa je odhlačal za srnjakom in klical:

»Boter! Botrček!...«

V gozdu pa je ležala temna noč, skoro neslišno je pokala v dalji suhljad, potem pa je vse utihnilo. Marcec je kolovratil med grmičevjem, povohal časih s smrčkom za mravljinici in se končno zaril med odpadlo listje, da bi zaspal. Že je zaprl oči, ko zasliši kraj sebe mrmranje. Pogleda — nič. Mesec so zakrili težki oblaki, vse okrog je tema ko v luknji, še svojih tačk ne vidi več.

»Au!« je zastokal, ko mu je zdajci stopila na trebušček kosmata noga.

»Kaj pa je?« ja zagodrnjalo nad njim.

»Teta, stric, botra,« je ječal medvedek, »na mojem trebuščku stojte! Au!«

»Čigav pa si, smrkavee?« je vprašalo nad njim.

»Jaz sem medvedek Marcec, ne pojejte me, prosim — znam plesati in osmojene podplate imam, au, au,« je tarnal medvedek.

»Kaj bi tisto!« je rekla lisica, ko si je pobleže ogledala malega kosmatinca in se prestopila z njegovega trebuščka. »Nič se ne cmeri, jaz sem lisica Zvitorepa, kaj pa delaš tod? In kar sam si?«

»Kar sam, teta,« se je oddahnil Marcec, »izgubil sem se.«

Potem ji je povedal, kako in kaj je prav za prav, lisica pa je rekla:

»No, pa pojdi z menoj, pokažem ti pravo pot.«

Nato se je ozrla in pokicala male lisičke, ki so bile previdno obstale za njo.

BRDAVS

V TISTEM JE ŽIVEL BIL JE REVEN KAKOR VSI DANDANES. NIMAJO ZATO HODIJO NAJRAJŠI LE POZIMI, KO IN PIHA SI PRIVOŠČIJO ODRASLI PAZIJO NA LE ŠE SKRBE, DA IMAJO KAJ DELA. NAJVEČ DELA IMAJO PRED PRAZNIKI: PRED SV. IN PRED TUDI NAŠ JE IMEL POLNE DELA, KO ZAGLEDA NA GLEDAL JE SKOZI V ČEVLJARJEVO IN SI MISLIL: »TU SI PRISLUŽIM .« TUDI SI MISLI: »TA MI BO POMAGALI!« POKLIČE V DELAVNICO IN ZMENILA STA SE. JE DOBIL PAR MOČNIH POSTAL JE VAJENEC PRI PRI NJEM JE IN PRI NJEM JE VLEKEL ALI KAJ, KO JE BIL TAKO MOČNIH IN TAKO PRAZNE DA JE VSE POKVARIL, KAR JE PRIJEL V POLOMIL JE VSA IN IN RAZTRGAL VSAK KI GA JE PRIJEL V NAVELIČAL SE JE IN GA ZAPODIL: »POJDI Z ZA NISI JEŠ KAKOR A V TI MANJKA SOLI.« IN TAKO JE BIL SPET NA BILO JE RAVNO ZA VSI SO ZVONILI NA ČAST KI SE JE RODIL V TAM DALEČ V MESTU .

(Se nadaljuje.)

Vladimir Levstik:

Pravica kladiva

Povest

Toda Blagajeva pravica je bila izkazana.

Po vsem tem ni moglo biti govora o kakem razhodu med njima. Treba je bilo stati s hrbtom ob hrbtu, sovražnikom na kljub, in delati svoje delo. Treba je bilo učiti nevedne, bodriti omahljive in utrjevati verujoče, da bi bili vsi pripravljeni, kadar pride veliki čas.

In spet je šla po Ravnah kovačeva beseda in uporna pesem kladiva se je spet glasila preko vasi:

«Kar je krivo, ravnaj! Kar je zlo, pokončaj!...»

XI.

Sovraštvo do kovača in njegovih somišljenikov je vzplamenelo po pravdi med bratoma še huje nego dotlej. Postajalo je tolikšno, da niti gospod Jakob Vojska, ki ga je bil zasejal, ni več spoznal svojega dela. Tisti, od katerih bi bil človek najbolj gotovo pričakoval zgleda krščanske ljubezni, so iz dna srca privoščili Andreju, da je izgubil nogo. Radovali so se Krištofove domače nesreče in hvalili Boga, da ga je oženil s pijanko, ki očitno ni bila pri pravi pameti in mu niti ni rodila otrok. Če bi bili vedeli, da morejo z molitvijo izprositi rávenskim svobodomislcem kugo in kolero, bi bili dajali v ta namen za maše. Vse, kar je bilo zanje prav, je bilo nasprotnikom krivo. Ko je dne 30. junija 1913 Bolgarija zavratno udarila na Srbe, je marsikateri brezumnež v Ravnah goreče želel Bolgarom zmage, samo zato, ker sta kovač in Blagaj obsojala bratomorni boj...

A tako je bilo takrat po vsem svetu. Strupeno ozračje mržnje in nestrpnosti je davilo Evropo od vzhoda do zapada. Zatirani so stresali svoje verige in zbirali moč, da bi jih zdrobili, tlačitelji so se pripravljali na poslednji, odločilni boj za svetovno oblast.

Najtežja soparica je pritiskala v Avstriji. Dvoglavi orel si je brusil kremplje in je meril z njimi na jug. Kmalu ali nikoli! Pred vsem pa je bilo treba pohoditi seme, ki ga je raznesla balkanska burja in iz katerega je že klil vihar. Mladina, slovenska, hrvatska in srbska, je oznanjala en narod, eno ime in eno svobodo. Ni se bala ne ječ ne vešal. Smejala se je vsemu, pred čemer so trepetali očetje. Mislila je glasno in njene besede so vihrale navzbuno kakor nekdanj kresovi vrhu gorá.

O, kako draga je bila Andreju in njegovim zvestim ta vroča uporniška mladina!

Študentje, ki jih je spoznal v Ljubljani, ga niso pozabili in on ni pozabil njih. Pisali so mu pisma, katerih se je učil na pamet, da jih je lahko sežgal. Ko je ležal v bolnici, so mu nosili knjig in česar si je zaželel. Ko se je vrnil v Ravne, so skrivaj prihajali v poset. V pogovorih z njimi je kovač spoznal, da dere val, na katerem plava, čedalje hitreje v svojo usodno smer. Imeli so čudne, vznemirjačoče besede, ki so poganjale kri v glavo. Da je treba začeti kmalu. In da je pot do svobode povsod enaka, na Balkanu in drugod. Brez boja ni zmage, brez žrtev ni odrešenja!

Enega izmed njih, ki je bil posebno ognjevit in ganljivo čist v svojem strastnem navdušenju, je Andrej naprosil, da bi izpregovoril njegovim najbolj zanesljivim prijateljem »par besedi«. Zbrali so se zvečer ob zastrtih oknih, vsa tista izbrana petorica, ki jo je nazval svojo revolucionarno družbo in ki je klicala drug drugega z imeni prstov na roki. Dijak, svetlolas fant s prelepimi očmi, je vstal in je govoril kakor iz uma. Njegove oči so se razbleščale

v dvojico fanatičnih ognjev, njegove nedolžne roke so se krčile na prsih, iz njegovih mladeniških ust so vrele take besede, da je osupnil celo kovač. Treba je bilo začeti neutegoma, napasti trinoge z vsakim sredstvom, rušiti nasilje s puško in bombo in ne vpraševati, kaj bo!... Samo »kazalec« Krištof in »sredinec« Boštjan nista prebledela, ko je govornik vzneseno obljubljal prisotnim »prstom« vrv in kroglo kot višek vseh nagrad; s »prstan« in »mezincem« pa je imel bradati »palec« obilo posla, preden jih je potolažil...

Andrej Možina je trdno veroval v stvar. Poznal je svoje srce, da je zanesljivo kakor kladivo v njegovi kovačnici. Tak kmalu! Ali bo živ učakal svobode? Morda mrtev... Brez strahu je mislil na to. Niti skrb za Lucijo ga ni motila. Kadar vzdigne veliki Mojster narode in jih stori svoja kladiva v imenu pravice, takrat mora biti srce trdo kakor železo in mrzlo kakor led...

Tak kmalu? Treba je bilo počakati vsaj še toliko, da bi bili pripravljeni in utrjeni vsi, ki so bili dobre volje. Vsaj še tri leta... vsaj še dve...

Toda razpaljena kri mladine je bobnala na dejanje.

XII.

Palec se je veliko zanašal na kazalca; a Krištofa je njegov težki križ neprestano pritiskal ob tla. Katra je postajala vsak dan bolj čudna, njene besede so bile čedalje zagonetnejše in v njenih pijanih očeh se je svetlikala vse bolj in bolj vznemirljiva luč. Na binkošno nedeljo 1. 1914., prav tedaj, ko so revolucionarji snovali v sosednjih vasch tri nove petorice, je v mozevi odsotnosti nenadoma strgala obleko s sebe in stekla gola po vasi, kričeč, da je v njeni glavi ptič, ki »kljuje, kljuje«, in da ga pojde utopit v Alešev jez...

«Kaj ne bi zblaznela pri taki zverini!» je rekel mlinar, ko je brat odpeljal nesrečnico na Studenec.

In vendar je bil Krištof sam bolj nesrečen od nje. Zavest, da stoji na točki, s katere ni bilo poti ne naprej ne nazaj, ga je sukala v sebi kakor vrtinec obupa. Žena, ki je izpreminjala sleherni trenutek njegovega življenja v pekel, je bila mrtva za vse druge ljudi, samo zanj je bila živa. Bolj živa ko kdaj. Prej Katra, ki ga je odbijala s svojo grdoto, Katra prepirljivka, Katra, ki je pila, je zdaj postala pred vsem tista Katra, ki ga je ločila od Lucije. Od nje, katero bi bilo njegovo življenje dosmrten raj! Doktor je imel ženo pred očmi, je toliko trpel od njene odurnosti, da je časih pozabljal to, kar je bilo glavno. Zdaj mu je glodalo možgane noč in dan.

Katra je bila zazidana v svojem grobu. Bila je daleč od njega, oddaljena za vse žive dni; Lucija pa je bila blizu, tako blizu! Prav to ga je gnalo v zmedo. Ves njegov kes in vsa tajna žalost za kovačevo hčerjo sta se prelivala v koprnenje po njej. Toda bil je mož žive žene, bil je Andrejev tovariš in drug! Kako naj bi ukanil njegovo zaupanje? Kako naj bi utešil svojo ljubezen s tem, da bi jo ponižal? Kako naj bi storil tisto, kar bi storilo v njegovem položaju na tisoče drugih ljudi?

«Bodi mož, Blagaj!» mu je rekel kovač tisti dan... Da, Krištof je čutil, trebalo je biti mož. Treba je bilo vdano misliti na to, da se bosta srečavala kakor doslej, on sam in ona sama, oba polna ljubezni drug do drugega in vendar obsojena v ta brezupni glad srca, ki ne sme biti uslišan do smrti... Kako bedno bo to življenje in kako dobro došla bo smrt, kadar pride!

Predstava smrti je nesrečnemu vselej v uteho. Tudi Krištof se je tolažil z njo. Dokazoval si je, da mu bodočnost ne obeta ničesar več; njemu se ni bilo vredno ogibati prilike, da položi glavo za dobro stvar. Kdo bo plakal za njim? Ali se oddahne! Ali se oddahne...

XIII.

Ta misel ga je spremljala tisto solnčno nedeljsko popoldne v juniju, ko sta z Možino počasi korakala skozi gozd.

Vračala sta se iz Loga, poldrugo uro oddaljene vasi, kjer sta imela pri učitelju sestanek z dobrimi znanci... Bil je sveti Vidov dan; mladi učitelj je s preprostimi besedami opisal kosovsko žaloigro leta 1389., ko je na Vidov dan propalo srbsko carstvo v krvavi bitki s Turki. Pripovedoval je, kako ni srbski narod nikoli pozabil osvetnega dolga, kako je pel o mrtvih junakih in častil njihov spomin, dokler ni po petstoletnem trpljenju in verovanju osvobodil Kosova, grobišča svojih dedov. Nato je pokazal, da je vsa jugoslovenska zemlja razen Srbije eno samo širno Kosovo, pokrito z grobovi naše slave in sreče, ki bi lahko bila, a ni smela biti. Kakor je vladal Srbom sultan v Carigradu, tako vlada nam sultan na Dunaju in njegova pest ni nič manj okrutna od turške. Avstrija tepta naše pravice, skruni naše dostojanstvo in zasmehuje naše svetinje. Glejte, danes, na Vidov dan, ki je vsakemu Srbu največji vseh godov, se šopiri v Sarajevu prestolonaslednik Franc Ferdinand, naš bodoči tlačitelj, ter zasmehuje Srbe in nas vse z razstavljanjem svoje samosilniške gloriije. Kakor tam doli, tako je pri nas na Slovenskem. Kdaj se oddahne naše Kosovo, osvobojeno izpod tujega jarma? Kmalu! Bliža se ura, ko izdere Srbija meč za svobodo zaslužjenih bratov. Bliža se dan, ko bomo smeli tudi mi pokazati, da hočemo svojo prostost. Čujmo in pripravljajmo se, da nas ta dan ne najde spečih!

Kovač in Krištof sta vso pot govorila o tem...

«Še dve leti,» je računal Andrej, «in bomo pripravljeni. Oborožimo se, povsod bomo imeli svoje tajne čete... Srbija pritisne z juga, Rusija s severa, Francoz na Nemce, mi v hrbet. Rušili bomo mostove in železnice, razstreljevali skladišča, poganjali transporte v zrak in širili zmešnjavo. Na dogovorjeno znamenje se vzdignemo in udarimo... Vroč bo, prijatelj,» je dodal čez nekaj trenutkov. «A človek bo vsaj vedel, da umira za dobro stvar.»

«Prav,» je rekel Blagaj, «mene ni strah umreti. Nihče me ne bo pogrešal. Misli name, Andrej: prvi na vrsti sem jaz.»

«Eh, bratec, do smrti imamo vsi pravico. Tudi drugi ne bomo zaostajali, Bog ve, da ne!»

Obmolknila sta. Mehak večer se je rumenil za smrekami. Vse je bilo tiho, le kos je žvižgal v drevesih in kovačeva lesena noga je umerjeno poškrpavala. Vzlic temu blagemu občutju se tovariša nista mogla ločiti od misli na smrt.

«Umreti bo treba,» je povzel kovač po dolgem molčanju. «To ni težko. A treba bo tudi ubijati. To bo težje.» Krištof se je začudil.

«Kako pa, kadar ubijajo za cesarja? Tu boš imel pred seboj trinoge, ki nas ubijajo že tisoč let! Ali boš ti nje, ali pa bodo oni tebe.»

«Ne, čuj,» je vztrajal Andrej. «Človek je posebna stvar. Ne moreš si ga misliti brez duše in ne moreš ga ubiti brez greha... Seveda, kdor ti grozi z orožjem, tistega ne utegneš pregovarjati... Dobro. Toda lahko se zgodi, da moraš ubiti človeka, ki nima orožja v rokah in ne sluti ničesar. Škodljiv je, na poti je svetim pravicam, ki niso samo tvoje, ampak vseh dobrih ljudi, in treba ga je odstraniti... Ali bi ga ti ubil?»

«Ali ga ti ne bi?»

«Vidiš, to je tisto... Ne gre, da ne bi mogel, kadar pride taka ura. Vem pa, da ga zdajle ne bi mogel ubiti.» Spet sta molčala.

«Težko je,» se je oglasil Krištof čez nekaj minut. «Človeka, ki se ne brani...»

«Storil bi, če bi vedel, da mora biti,» je zdajci rekel kovač. «Ne sam iz sebe ampak zaradi vseh. Kadar gre za ljudstva, ne gre za ljudi... In kadar si vzame Bog človeka za kladivo,» je dodal kakor v sanjah, «takrat mu ni žal ne tistega, ki ga udari, ne kladiva samega...»

Tako sta se približala kovačnici. Ko sta zavila iz gozda, je bil večer že rdeč. Krvava zarja je stala za hribi kakor jezero in oblaki so črtali vanjo svoja pošastna otočja. Rahel somrak je stapljal oblike hiš in dreves; vsa vas se je zdela strnjena v živo celoto in je ležala pod bregom

kakor velika žival. Toda žival je bila nocoj vznemirjena. Izpred cerkve se je slišalo razburjeno govorjenje.

«Kaj bi utegnilo biti?» je pomislil Blagaj. A v tem je videl, da se razvija z zvonika črna zastava.

Tudi kovač se je zavzel. Pred hišo je stal Boštjan in je nekaj pripovedoval Luciji, ki je sedela na pragu vsa prepadena, z rokami sklenjenimi na krilu. Ko je opazil Možina in Krištofa, jima je stopil naproti.

«Dali so mu!» je zamrmral s hripavim glasom, gledaje Andreju v oči. «Ubit je.»

«Kdo?» se je zdrznil kovač.

«V Sarajevu. Prestolonaslednik. Ustreljen z ženo vred. Oba sta mrtva.»

Andrej Možina je globoko zasopel in zblodil z očmi preko doline. Minuto ali dve je stal kakor kip. Nato se je osvestil. Pogledal je Krištofa in Boštjana in hčer in je videl, da čutijo vsi trije tisto kakor on. Ne groze, s katero je malo prej mislil na to, da naj bi ubil neoboroženega. Spoznanje, da je to moralo biti, ga je prešinilo mahoma, neizbežno kakor smrt. Taka dejanja se porajajo iz bolesti milijonov, in kaj je proti tej bolesti smrt dveh ljudi in enega edinega greh? Vse to je čutil kovač. A čutil in slutil je tudi, da zdaj prihaja ono, kar se je bližalo vse te čase. Prihajalo je prezgodaj...

Lucijine oči so široko vpraševale s praga: kaj bo zdaj?

"CARINIA" PLOŠČE NAJPRIKLADNEJŠA

DARILA ZA VAŠO
DRUŽINO IN PRIJATELJE
VSEH STAROSTI

10" 33 1/3 RPM Long Playing

£2/2/-

LPY. 1155. AVSENIKOV KVINTET:

"TAM, KJER MURKE CVETO"

So mam'ca mi d'jali-Polka; Tam, kjer murke cveto-Valček; Čujte me, čujte, mamica vi-Polka; Moj rodni kraj, moj rodni dom-Valček; Na mostu-Valček; Moj očka 'ma konjička dva-Polka; Pa se sliš-Valček; Prelepa gorenjska-Valček. — Poje in igra Avsenikov kvintet z različnimi solisti.

LPY. 1144. "SLOVENSKA HIT PARADE"

Tiho pada sneg; Samo ti; I love You, Baby; Oblaki; Slovenska polka; To pesmica je; Tipi, tipi, tipso; Daleč proč od tebe; V soboto na plesu; Slovenski marš. — Poje Marjan Deržaj in Kvintet Optimisti z orkestrom.

LPY. 1152. SLOVENSKE NARODNE PESMI — Vol. 4.

Le sekaj, sekaj, smrečico; Prišla bo pomlad; Bohinjski valovi; Kesanje; Kje je moj mili dom; Štirje fantje spilajo; N'mau čez izaro; Zbelovska polka; Zlati časi; Lovska pripovedka. — Pojejo in igrajo: Danica Filipčič; Franc Koren; Trio Avgusta Stanka. Veseli planšarji. Slovenski mešani zbor.

12" 33 1/3 RPM Long Playing

2/17/6

LPYT. 1135 SLOVENSKE NARODNE PESMI

Od Celja do Zalca; Moj fantič je prijezdil; Oh, lepo je res na deželi; Prijaši drevi, fantič moj; Prid'na drev; Po jezeru bliz Triglava; Dolenjski furmani; Soča voda je šumela; Sva z ljub'co se pobotala; Kje so tiste stezice; Odpiraj dekle kamrico; Če se bom ženil; Rožmarin; Dekle na vrtu rož'ce sadi. — Pojejo in igrajo: Danica Filipčič; Franc Koren; Trio Avgusta Stanka.

7" 45 RPM Extended Play

17/-

EPY. 5074. OTROŠKE PESMICE

Jager pa jaga; Polček in junaki; Sonce čez hribček gre; Drežniška; Na planincih; Polževa snubitev; Dekle je po vodo šla; Kako petelinček poje; Ptičja svatba; Šaljivka. — "Radio-Televizija Ljubljana", Mladinski zbor.

Če ne morete nabaviti gornjih plošč v najbližji prodajalnici plošč, jih lahko naročite naravnost pri: CARINIA, 18 Rawson Place, Sydney. Poslali jih bomo TAKOJ. Poštnina brezplačna. Pošljite ček money order postal note vnaprej. Kompletni katalog CARINIA slovenskih plošč vam pošljemo na željo.

«Vojna bo!» je rekel kovač.

Beseda mu je pala iz ust, nepričakovana in tuja kakor glas drugega človeka. In ko je spustil oči po obrazih okoli sebe, ga je zdajci prevzel občutek, da niso več tisti, ki so bili včeraj in davi ali uro poprej: hči, Krištof, Boštjan in vsi ostali ljudje tod blizu in daleč in širom zemlje so bili v tem trenutku samo še snov, na katero se je spuščala roka Neznaneza, da bi zgnel iz nje svoje delo...

Stopili so v izbo. Moški so sedli za mizo, Lucija se je naslonila na peč. Tiho in pridušeno, kakor bi slutili, da prestajajo vse pravice mnogih milijonov ljudi in da ga kmalu ne bo več varnega skrivališča na zemlji, so jeli govoriti o tem, kar se je bilo zgodilo, in o tem, kar bo.

«Vojna!» je ponavljal Blagaj kovačevo besedo. In nekaj v njegovih prsih je odmevalo: vojna — prezgodaj!... Našla jih bo nepripravljene, nje tu v Ravnah in vse ostale, ki so čakali svojega dne. Karkoli so nameravali, nič izmed vsega se ne bo moglo zgoditi. Namestu da bi sami ustvarjali svojo usodo, bodo koprnili v strahu in trepetu, trpeli sam Bog zna kako in veliki bodo kockali med seboj za njihovo dušo. Ne Krištof Blagaj ne Andrej Možina ne Medved Boštjan, nobeden ne bo umiral za dobro stvar, nobeden iz svoje volje; kogar zadene, bo taval v klavnico kakor živinče brez volje in brez imena, da pogine v boju zoper pravično stvar!

In Lucija, kakor bi z duhom spremljala njegovo misel, je trepetala:

«Na vojno pojde... Umiral bo in jaz ne bom vedela, kdaj in kje. Še mrtvega ne bom smela kropiti, še drobne solze mu ne bom potočila na grob!...»

Kovač tisto noč ni zatisnil oči. Vedel je, da vojna vzlic

vsemu še ni tako gotova kakor marsikaj drugega. Jutrišnji dan bo vseh Judežev dan! Treba se je bilo oborožiti s pravo mislijo in pravo besedo; treba je bilo uganiti vse, kar je utegnito priti... In je ugibal. Strmel je v bodočnost. Preživljal je vse, kar se je godilo potem. Poslušal je uro na zidu, ki je tikala v vsako tišino njegovih misli:

«Vojna!»

Vojna! Divja beseda, okruten zvok. Slutnja, blazna v svoji ogromnosti. Ogenj, grom in dim. Kri. Stotisoči mrtvih. Razvaline mest in vasi, štrleče v nebo, ki ne sliši molitve. Grobovi...

Vojna. Udar neizmernih gmot druga ob drugo.

Udar... Kladivo ob nakovalo ali naklo na kladivo?

«Naklo na kladivo!» je molil Andrej po svoje. «Pravica bodil Čuj, Ti tam, gori: naklo na kladivo! In mene vmes, ako je taka Tvoja volja...»

XIII.

Drugi dan so v Ravnah malo delali. Vse je bilo razburjeno, mlado in staro se je prerekalo in prerokovalo. Ljudje so v gruclah stali na vasi. Tu je žalovala preprosta duša za «blagim nadvojvodo», tam je goreč pristaš razglašal izrek gospoda Jakoba Vojske, da so vsi Srbi morilci in da niso naprednjaki, Sokoli in drugi taki brezverci nič boljši od njih. Stari očanci so napovedovali vojno, drugi so trdili, da je ne bo; eden je celo razlagal, da bo vojna gotovo kmalu in ne zaradi prestolonaslednika, ampak zato, ker je na svetu preveč ljudi: vsi cesarji se že dogovarjajo, kako bi jih pretrebili... Ženske so vpile najglasneje, kakor vedno; in otroci so strme poslušali starejše ter ponavljali besede, ki so jih čuli iz njihovih ust, te čudne, razjarjene besede, za katerimi si niso predstavljali ničesar.

V VAŠ DENAR JE VAREN V BANK OF NEW SOUTH WALES

Osnovani 1817

Z IMOVINO ČEZ £500.000.000

S prijateljstvom in pozornostjo Vam bodo pomagali pri tej najstarejši in največji avstralski banki, ki ima čez 1.000 podružnic in agencij v vsaki državi Avstralije, Nove Zelandije, Fidjija, Papue, Nove Gvineje in v Londonu.

Pišite ali pa telefonirajte Vaši najbližji podružnici za

"A Complete Banking Service"

**BANK OF
NEW SOUTH WALES**

(INCORPORATED IN NEW SOUTH WALES WITH LIMITED LIABILITY)

OBČI IN HRANILNIŠKI BANČNI POSLI

AF5901Y

Avstralski Ironworkers

Federated Ironworkers' Association of Australia

Če ste član naše unije, bodite tudi finančen član. Ali ste že poravnali članarino?

Bodite aktivni v uniji. Posečajte sestanke in odločajte po demokratsko o svojih interesih. Kadarkoli

potrebujete nasvet ali pomoč, obrnite se na unijo. Funkcionarji so vedno pripravljeni pomagati.

Unijski tolmači vam bodo tudi pomagali, če boste imeli jezikovne težave.

L. SHORT

zvezni tajnik

188 George Street
SYDNEY

Tel.: BU 4021

**WEAR YOUR
UNION BADGE**

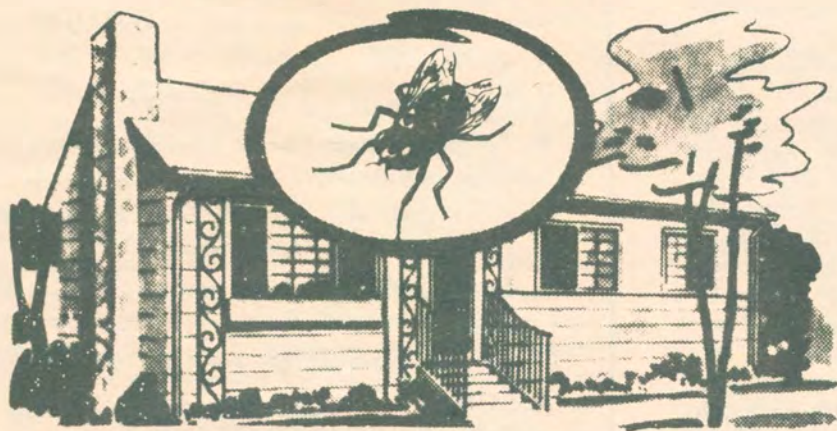

Supplies at
Branch Office

188 George Street,
Trades Hall, Union St.
280 Crown St.,
20 Main St.,
30 Latrobe St.,
Trades Hall, Grote St.,
Trades Hall, Edward St.,
Jamieson St.,
Trades Hall, Davey St.,

SYDNEY
NEWCASTLE
WOLLONGONG
LITHGOW
MELBOURNE, VIC.
ADELAIDE, S.A.
BRISBANE, Q.LD
WHYALLA, S.A.
HOBART, TAS

MUHE IN KOMARJI SO VAŠI SOVRAŽNIKI

NE PUŠČAJTE JIH V SVOJO HIŠO
VARUJTE SVOJO DRUZINO

Cyclone

INSECT SCREENING - MREŽE PROTI MRČESU

VSE VRSTE!

VSE MREŽE!

BRON

90% bakrene žice za obalne in tropične predele. St. 14, 16 ali 18. Poslednja ne prepušča majhnega mrčesa.

ALUMINIJ

Prikladen za obmorske domove. Ne rjavi in ne pušča madežev. St. 14 ne prepušča muh ali komarjev.

CINKOVA SPOJINA

Jeklena žica; elektro-galvanizirana. St. 12 ne prepušča niti komarjev.

VLAKNATO STEKLO (Fibreglass)

Prikladno za vse pogoje. Nudi dolgotrajno zaščito proti muham in komarjem.

Prepričajte se, da je prava "Cyclone" mreža proti mrčesu!
Vprašajte vašega železarja ali pa nabavite izgotovljene mreže.

pomagaj
žrusiti
komunistično
diktaturo
v
domovini

pristopi
k
južnoslovanski
demokratski
zvezi
"bodočnost"!

Informacije:
Box 296, P.O.
Crown St., NSW.

ČASOPISJE RAZGLEDANIH LJUDI HRVATSKA ZORA

Postamt 1, Schliessfach 621
München, Germany

СРПСКИ ВИДИЦИ

— SRPSKI VIDICI —

"Čudno dolgi so meseci pri tej kompaniji" je pred meseci hudomušno pripomnil urednik "Misli", cikajoč na nas in na naše zamude ter izostanke.

Vzrokov za naše zamude je več. Eden je, da še vedno eksperimentiramo, kako bi izboljšali tisk, ne da bi ga s tem podražili. Precej smo že uspeli in trdno smo uverjeni, da je mogoče še veliko več.

Razen razmnoževanja, ki je najmanjši izdatek, opravljamo vsa tiskarska dela sami. Pri tem nas je tiskarska oprema stala samo nekaj sto funtov, namesto nekaj tisoč funtov.

V vprašanju ni samo Žar. Tega bi lahko še vedno tiskali na šapirograf, čeprav je seveda off-set tisk veliko bolj privlačen.

V vprašanju je celoten kompleks propagandne literature proti komunističnemu režimu v domovini. V današnji vojni so tiskarne bolj važno orožje, kot so topovi.

Majhne, lahko prenosljive tiskarne, so naš cilj. Vsa tiskarna v dveh kovčkih naš ideal.

"Amerikanci že izdelujejo kompaktne tiskarne za gverilo", bo kdo pripomnil. "Oni imajo več ter boljše sredstva in možnosti. Zakaj bi se morali truditi, ko

bomo lahko od Amerikancev dobili vse, kar je treba."

Upajmo, da nam bodo Amerikanci in ostali zavezniki pomagali opremiti gverilo v domovini. Pomoči se ne bomo branili. Toda želimo biti neodvisni in voditi samostojno jugoslovansko politiko.

Zavezniki da - služe nikomur, je naše geslo. Pripravljeni moramo biti, da zrušimo današnji režim tudi brez pomoči zaveznikov.

ZANIMIVO ČTIVO

Čitateljem svetujemo, da pazljivo prečitajo članek: "Vojna, na katero Amerika ni pripravljena." (Str. 17)

Avtor članka je James Burnham, profesor političnih ved, ki je napisal že več knjig iz področja protikomunistične borbe. Najbolj znana dela so: Komunizem bo poražen; Zavezitevali osvoboditev? in Prevratniška mreža.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da piševe besede niso naletale na gluha ušesa. Pred nekaj tedni je ameriški prezident Kennedy postavil odbor z nalogo, da izgradi program za psihološko in politično vojno.

V odboru so: prezidentov brat Robert Kennedy, prezidentov vojaški predstavnik general Maxwell Taylor, državni tajnik za delavska vprašanja Arthur Goldberg in namestnik podtajnika za zunanje zadeve Alexis Johnson.

Vsi omenjeni visoki funkcionarji v ameriški vladi so poznani kot zelo aktivni in energični organizatorji. Robert Kennedy je vodil bratovo zmagovito volilno kampanjo in si je v zadnjih mesecih pridobil precej zaslug v praktični borbi za enakopravnost ameriških črncev. General Taylor je bil načelnik štaba za časa prezidenta Eisenhowerja, a je pred tremi leti odstopil, ker je, po njegovem, Eisenhower dajal preveč prednosti jedrskemu orožju in zanemarjal druge oblike vojne in orožja.

"New York Times" je v svojem poročilu o ustanovi-

Naslovno sliko: POMLAD NA GORENJSKEM je napravil g. A. Renar

Štiri leta po vojni sva s prijateljem stala pred glavnim kolodvorom v Stuttgartu. Niso naju zanimale razvaline, ker sva jih videla vsak dan.

Najino pozornost je privabil napis vklesan v kamen: Dograjeno leta 1916.

"Res je treba občudovati Nemce," sem dejal. "Sredi vojne še vedno najdejo čas in sredstva, da gradijo."

Prijatelj je nekaj časa premišljeval in nato odvrnil: "Zato so izgubili obe vojni. Angleži niso gradili kolodvorov. Vse svoje sile so napeli v eno samo smer - zmagi nad Nemci. Zato so tudi zmagali."

Dvanajst let je preteklo od takrat. Prijateljevih besed in njegovega nauka nisem pozabil. Nasprotno - kadarkoli prebiram emigrant

sko časopisje, mi pride kolodvor v Stuttgartu vedno znova pred oči.

Prva in edina naloga politične emigracije je borba priti režimu, zaradi katerega je v tujini. Ta naloga je raison d'etre in brez nje emigracija nima svojega smotra.

V emigrantskem tisku je ogromno razprav in debat, kako naj bo država urejena po osvoboditvi. Kako naj pride do osvoboditve, je pa vprašanje s katerimi se naša emigracija z redkimi izjemami ne bavi.

Razprave o bodoči ureditvi (če so konstruktivne) so potrebne in koristne. Ne smejo pa zatemniti ali celo izriniti bistvenega problema - problema osvoboditve in osvobodilne borbe.

(Nadaljevanje stran 18)

tvi odbora pripomnil, da ni bilo nikakih predlogov, da naj odbor organizira skupine, ki bi s kamenjem razbijale sovjetske ambasade, kot to organizirajo komunisti proti ameriskim ambasada-

dam.

Vendar pravi, da je ameriški prezident mnenja, da je potrebno iznajti nacine borbe proti komunistični tehniki hladne vojne in taktiki psiholoske vojne.

**DOMOVINA KLIČE
BORCE ZA SVOBODO
POMAGAJ ZRUŠITI
KOMUNISTIČNO DIKTATURO
PRIDRUŽI SE JUŽNOSLOVANSKI
DEMOKRATSKI ZVEZI
BODOČNOST
AVANTGARDI
NARODNEGA ODPORA
IN JUŽNOSLOVANSKE
ANTI-KOMUNISTIČNE FRONTE**

ŽAR

GLASILO
SLOVENSKEGA
PREPORODA

ŽAR izdaja mesečno
Slovenska Tiskovna Založba

Published monthly by
Slovene Publishing Company
Pty. Limited

Direktorja - Directors
V. Menart & A. Sevnik

Tajnik - Secretary
M. Kovač

Naslov uredništva in
uprave - Address all
correspondence to:
Box 296, P.O.
Crown Street, N.S.W.

Poverjenik za Vel. Britanijo
Representative for U.K.
Z. Steh - 73, Maesglas,
Llandovery, South Wales,
United Kingdom

Letna naročnina £ 1
Annual subscription

Printed by:
Peters' Printing Co. P/L
376 Pitt St. Sydney